

*Hrvatskoglagoljski notarijat
otoka Krka. Notari Dubašnice, sv. 1.
Treći notarski protokol
Jura Sormilića (1726. – 1734.) /
Croatian Glagolitic Notary
Service of Krk.
Notaries of Dubašnica, vol. 1. Third
Notarial Protocol of Jure Sormilić
(1726 – 1734)*

Priredili, uvodnu studiju napisali,
rječnik i kazala izradili / Editing,
introductory study, creation of the
glossary and index by Tomislava
BOŠNJAK BOTICA, Ivan BOTICA,
Tomislav GALOVIĆ

Zagreb: Hrvatski državni arhiv – Staroslavenski institut – Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu - FF-press – Povijesno društvo otoka Krka,
2016., 438 str./pp. + CD-ROM

Prigodna riječ doc. dr. sc. Ivana Botice, znanstvenog suradnika Staroslavenskog instituta i voditelja odjela za Povijest Znanstvenog centra izvrsnosti za hrvatsko glagoljaštvo u Zagrebu, na predstavljaju knjige *Hrvatskoglagoljski notarijat otoka Krka. Notari Dubašnice, sv. 1. Treći notarski protokol Jura Sormilića (1726. – 1734.)* u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu, 11. listopada 2016. godine, u sklopu *Dana Hrvatskog državnog arhiva 2016.*

Poštovane kolegice i kolege, hvala vam što ste došli na kratku zagrebačku promociju *Trećega notarskoga protokola Jura Sormilića (1726. – 1734.)*, hrvatskoglagoljske notarske knjige koja je pred vama, a izvornik joj se čuva ovdje u Hrvatskom državnom arhivu. Počasćen sam što je podržala pomalo ambiciozan plan objave svih svojih hrvatskoglagoljskih notarskih spisa i što sam jedan od njezinih početnih motora. Na tisuće je glagoljskih notarskih akata i još više stranica! Ova je institucija prepoz-

natljiva po tome što je povremeno bila utočište političkim i znanstvenim disidentima. Svojedobno je Rudolf Strohal, i dalje najveći proučavatelj hrvatskoglagoljskoga notarijata, jedino u arhivskim publikacijama mogao objavljivati svoje rezultate, prkoseći tako znanstvenomu *mainstreamu* koji je njegova čitanja i tumačenja unaprijed proglašavao diletantskim, istodobno ne ulazeći u iste nimalo lake pothvate. Ova je publikacija *hommage* njemu i Vjekoslavu Štefaniću, čiji nam je rad o notarskoj knjizi bašćanskoga notara Ivana Matankovića iz 1934. otvorio ključanicu našega preslovljavanja iz glagoljice u latinicu, *hommage* je njima koji hrvatskoglagoljski notarijat nisu smatrali samo rubnodruštvenim fenomenom hrvatske pismenosti i hrvatskoga sela, nego su u njemu vidjeli instituciju pravno izjednačenu s urbanim notarijatima latinskoga i talijanskoga jezika, vidjeli su instituciju koja je tijekom dugog trajanja ostavila more podataka za različita povijesna, pravna, ekonomska, sociološka, demografska i jezična (dijalektološka i onomastička) istraživanja. Hrvatskoglagoljski je notarijat poseban po tome što je zalazio u hrvatska sela i što su njegovi protagonisti najčešće bili, uvjetno rečeno, povijesno nevažni i nepismeni ljudi. Zanimljivo je da su institut hrvatskoglagoljskoga notarijata stvarali primjereno izobraženi ljudi upućeni u notarske propise i formulacije nadležnoga zakonodavca, gradeći istodobno poseban administrativni jezik na materinskoj čakavštini. U glagoljskim se notarskim zapisima zrcale potrebe i želje ruralnoga mentaliteta, naziru se tragovi pučke kulture, uočavaju se nebilježeni običaji, nude se onomastičke posebnosti i bogate se spoznaje o hrvatskom jeziku, sve odreda, pomislit ćete, zanimljive teme. Zašto onda nema više glagoljskih notarskih publikacija? Jednostavno zato što je takav sadržaj ruban, pomalo disidentan i vrlo slabe recepcije.

Od osmišljavanja projekta do izdavanja publikacije u sunakladništvu više institucija, priređivača, urednika i uredništva trebale su nam gotovo dvije godine. Izazova, ali i nerazumijevanja bilo je mnogo. Na kraju se ipak gleda samo rezultat. Dobili smo publikaciju koja, prema mojemu mišljenju, može biti solidan model za objavljivanje hrvatskoglagoljskih povijesnih vrela, a da dostojno i pravedno budu zadovoljni najupućeniji i najneupućeniji u paleografiju i jezik. Držim da su naša kurzivno-boldana rješenja u preslovljenom izvorniku dobro pomagalo

u razumijevanju pruženoga teksta te da su vidljivo i uklonjivo autorsko tumačenje istoga. Inače, trebalo nam je četrnaest mjeseci da preslovimo izvornik i da prijepis usporedimo s tekstom originala. Najčešće se radilo timski, u miru u sitnim satima.

Koji je sadržaj *Trećega notarskoga protokola Jura Sormilića*? Nakon pogovora nakladnika napisali smo dvojezičnu uvodnu studiju o hrvatsko-glagoljskom notarijatu i o samom Sormilićevu *Trećem* protokolu, donijeli smo nekoliko preslika izvornika te konačno preslovljeni izvornik slijedeći recentna pravila egdotičke struke s numeracijom svakoga pojedinoga dokumenta, mjesnim i vremenskim datumom, dvojezičnim registom, arhivskom signaturom i paginacijom te, konačno, korpusom u kombinaciji transliteracije i transkripcije sa suvremenim ortografskim rješenjima. Potom smo pružili određene alate za istraživački rad na izvorniku poput rječnika manje poznatih riječi, iscrpnih kazala osobnih imena, mjesta i predmeta te na samom kraju donijeli snimke samoga izvornika na CD-ROM-u.

Sormilićev je *Treći protokol* notarska knjiga u kojoj su se na okupu nalazili svi njegovi pravni akti koje je između 1726. i 1734. godine činio po Dubašnici, Šotoventu, Dobrinjštini, dijelu Omišlja i u samom Krku. Od ukupno 297 isprava, koliko ih ima u protokolu, pravnih je akata sklopljenih u njegovoj kući i izvan nje čak 166. Zbog njih je zalazio u kuće, dvorove, radionice i pod baras svojih stranaka te u crkve, sakristije i na groblja jer je pravni posao ili akt bio onda moguć svagdje gdje žive i okupljaju se ljudi. Strankama je izdao čak 240 javnobilježničkih isprava. K dubašljanskomu notarju najviše se išlo zbog zemlje i kuća, odnosno nekretninskih ugovora. Takvih je čak 216 dokumenata. Najviše se trgovalo oranicama, nešto manje drmunima i vinogradima, a najmanje umejcima, maslinicima i voćnjacima. Gotovo se uvijek trgovalo samo manjim zemljišnim komadom (*kusom*) s nerijetkom mogućnošću ponovna otkupa određena rokom. Slično je bilo s kućama, ali i konobama, tavanima, prilazima, dvorovima, torovima, zidinama, gumnima, čak i lokvama. Kupoprodajama se često pokrivao dug brojnim krčkim bratovštinama (*brašćinama*) koje su ranonovovjekovnomu čovjeku bile najbliža javna pozornica njegova postojanja i djelovanja, a njih je na desetke u Sormilićevoj knjizi.

Nakon kupoprodajnih slijede po broju mirazni i oporučni ugovori (40). Unatoč tomu što su zamjenski ugovori sadržajno kompatibilni s kupoprodajnicima, samo ih je dvadeset. Teško je reći zašto ih nije bilo više s obzirom na to da je po selima općenito bio slab dotok i protok novca. Uočili smo da je češće do njih dolazilo ako je stranka živjela podalje od mijenjajućeg predmeta. Ljudi koji su dolazili k Sormiliću nisu bili skloni ugovorima koje smo svrstali u sporazume, obeštećenja, zaloge i otkupe. Zanimljivo je da uopće nema ugovora o novčanom poslovanju kakvih inače nalazimo u gradskom notarijatu jer se gradsko stanovništvo koristilo širom lepezom novčanih transakcija i raznovrsnijim dogovorima među strankama. Seosko pak stanovništvo oduvijek je bilo manje sklono rizicima, poglavito novčanima.

Puno toga bi se još moglo reći o ovoj knjizi. Zaključit ću s konstatacijom da je ova knjiga dokazala kako je ranonovovjekovna Dubašnica sa svojim notarijatom bila jedna od pravnih ispostava otoka Krka te kako je njezin čakavski ikavsko-ekavski dijalekt u mletačkom razdoblju bio administrativni jezik zapadnoga dijela otoka Krka. I Omišljani i Dobrinjci i oni oko Krka i iz samoga Krka dolazili su u Dubašnicu u Sveti Anton u Kovače u Sormilićevu kuću i vraćali se kući s traženim pravnim aktom na listini sastavljenoj po notarevu dubašljanskom govoru.

O sadržaju knjige ne bih više duljio nego preporučujem *Treći notarski protokol Jura Sormilića* na milost i nemilost svima koje zanima hrvatska pisana baština, osobito zanesenjacima u njezina rubna područja.

Ivan BOTICA